

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusseks alaealiste ja inimväärikuse kaitse ning õiguse kohta esitada vastulauseid seoses Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimega”

KOM(2004) 341 (lõplik) — 2004/0117 (COD)

(2005/C 221/17)

Tulenevalt EÜ asutamislepingu artiklist 157 otsustas nõukogu 14. mail 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusseks alaealiste ja inimväärikuse kaitse ning õiguse kohta esitada vastulauseid seoses Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimega”.

Arvamuse ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis oma arvamuse vastu 17. jaanuaril 2005. Raportöör oli hr PEGADO LIZ.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 414. plenaaristungil 9.–10. veebruaril 2005 (9. veebruari istung) 73 poolt- ja 2 vastuhäälega vastu käesoleva arvamuse.

1. Soovituse ettepaneku kokkuvõte

1.1 Käesoleva soovitusse ettepanekuga ⁽¹⁾ audiovisuaal- ja infoteenuste sektori kohta, mis katab kõiki levitamismorme alates ringhäälingust kuni Internetini, teeb komisjon ettepaneku lähtuda teisest hindamisaruandest (12. detsember 2003) nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitusse rakendamise kohta. Soovitus käsitleb Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime parandamist riiklike raamistike edendamise teel eesmärgiga saavutada võrreldav ja tõhus alaealiste ja inimväärikuse kaitse tase ⁽²⁾.

1.2 Kõnealuse täiendava soovitusse esitamise peamiseks põhjusteks on esiteks viimasel ajal tehnoloogia-vallas toimunud arengutest tulenevad väljakutsed, sealhulgas uue põlvkonna arvutite suurenenud võimsus ning asjaolu, et lairibatehnoloogia võimaldab edastada 3G mobiiltelefonidele ka näiteks videomaterjali ⁽³⁾. Teiseks valmistab ebaseadusliku, kahjuliku ja soovimatu materjali kiire kasv digitaalringhäälingu eri vormides, alates raadiost ja televisioonist ning lõpetades Internetiga, jätkuvalt muret avalikkusele ning eriti lapsevanematele ja haridustöötajatele, kõnealusele sektorile ja seadusandjatele.

1.3 Komisjonil on õigus kõnealuses valdkonnas koostada soovitusi, mis ei kuulu õigusaktide ühtlustamise alla, kui leiab, et ühisturu toimimise ja arengu tagamiseks on see vajalik. Sellest hoolimata soovis komisjon antud juhul kaasata nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahetult kõnealuse dokumendi kavandamisse ja vastuvõtmisse.

Üks soovitusse eesmärgi on suurendada Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõimet, arendades liikmesriikides raamistikke, mis on suunatud alaealiste ja inimväärikuse kaitse võrreldava ja tõhusa taseme saavutamisele. Komisjon usub, et Euroopa Parlamendi poolt algatatud laiem avalik arutelu koos liikmesriikide nõukogu raames tehtava tööga muudab selle eesmärgi saavutamise hõlpsamaks. Komisjon teeb seetõttu ettepaneku, et asutamislepingu artikkel 157 võiks olla soovitusse vastuvõtmise õiguslik alus.

1.4 Käesoleva soovitusse ettepaneku puhul loodab komisjon, et Euroopa Parlament ja nõukogu soovivad liikmesriikidel kehtestada õiguslikud või muud tingimused, mis soodustaksid usalduslikku öhkkonda aitamaks kaasa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori arengule.

Sel eesmärgil tõstab komisjon esile nelja liiki meetmeid, mille sihiks on

⁽¹⁾ KOM(2004) 341 (lõplik), 30.4.2004.

⁽²⁾ Soovitus 98/560/EÜ, EÜT L 270, 7.10.1998; nimetatud ettepaneku kohta avaldas komitee arvamuse CESE 626/1998, 29. aprill 1998 (raportöör: pr Barrow). Teine hindamisaruanne sisaldub dokumendis KOM(2003) 776 (lõplik).

⁽³⁾ Vt komisjoni teatist “Euroopa kiire ühendamine: viimased arengud elektroonilise side sektoris” (KOM(2004) 61 (lõplik)) ja arvamust CESE 880/2004, 27.12.2004, raportöör: hr McDonagh; vt ka komisjoni teatist lairiba-mobiilteenuste kohta (KOM(2004) 447, 30.6.2004).

- a) tagada vastulause esitamise õigus kõigi meediakanalite, sh Interneti kaudu, piiramata võimalust reguleerida viisi, kuidas seda õigust kasutatakse vastavalt iga meediumi iseärasustele;
- b) võimaldada alaealistel kasutada audiovisuaal- ja teabeteenuseid Internetis vastutustundlikult, tõstes eriti vanemate, kasvatajate ja õpetajate teadlikkust võimalikest uutest teenustest ning vahenditest, mille abil neid alaealistele turvaliseks muuta, eriti meediakirjaoskuse ja hariduse edendamise programmide kaudu;
- c) muuta alaealiste jaoks lihtsamaks kvaliteetse sisuga teenuste leidmine ja hõlbustada neile juurdepääsu, pakkudes sealhulgas juurdepääsuvõimalusi haridusasutustes ja avalikes kohtades;
- d) julgustada kõnealust sektorit vältima kõigis meediakanalites diskrimineerimist soo, rassi või etnilise päritolu, usu või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse orientatsiooni alusel.

1.5 Komisjon on samuti veendunud, et Euroopa Parlament ja nõukogu peavad soovitama asjassepuutuvatele erinevatele sektoritele ja osapooltele

- a) teha algatusi, mis võimaldavad alaealistele ulatuslikuma juurdepääsu audiovisuaal- ja teabeteenustele, tagades samas programmi turvalise ja kontrollitud sisu ning takistades potentsiaalselt kahjuliku sisuga materjali levikut; protsessi osaks peab olema ka alt-üles ühtlustamine liikmesriikide isereguleerivate ja kaasreguleerivate organite koostöö kaudu ning kogemuste jagamine parimate tavade osas, mis puudutavad küsimusi nagu ühtsete kirjeldavate sümbolite süsteem, mis aitaks vaatajatel hinnata programmide sisu;
- b) vältida ja võidelda igasuguse diskrimineerimisega ning soodustada mitmekülgse ja realistliku pildi saamist nii naiste kui meeste oskustest ja potentsiaalst ühiskonnas.

1.6 Ettepaneku lisa sisaldab mõningaid soovituslikke suuniseid, kuidas riiklikul tasemel rakendada meetmeid, mis on suunatud vastulause esitamise õiguse tagamisele kõigis meediakanalites, kaasa arvatud:

- õigustatud huvi, sõltumata kodakondsusest;
- piisav aeg kõnealuse õiguse teostamiseks;
- võimalus pöörduda kohtu poole.

2. Ettepaneku taust

2.1 Alaealiste kahjuliku sisu eest kaitsmise ning televisiooniprogrammides vastulause esitamise õiguse teema kerkis esimest korda üles nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiivis 89/552/EMÜ⁽⁴⁾ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiviga 97/36/EÜ⁽⁵⁾ (nn piirideta televisiooni direktiiv).

2.2 Ometi oli esimene ühenduse tekst, millega püüti hakata juurutama teatavat audiovisuaal- ja teabeteenuste sisu alast regulatsiooni, komisjoni andmetel alles 24. septembri 1998. aasta soovitus. See kajastas kaalutlusi, mis sisaldasid 16. oktoobri 1996. aasta rohelistes raamatus alaealiste ja inimväärkuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenustes⁽⁶⁾, ning 17. veebruari 1997. aasta resolutsiooni⁽⁷⁾ järeldusi, mis käsitles Internetis leiduvat ebaseaduslikku ja kahjulikku materjali. Soovituses esitati liikmesriikidele, kõnealusele sektorile ja asjaomastele osapooltele rida soovitusi soodustada peamiselt iseregulatsiooni kaudu usalduslikku õhkkonda, mis edendaks audiovisuaalsete ja teabeteenuste arengut, tagades alaealiste ja inimväärkuse tõhusa kaitse.

⁽⁴⁾ Nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, EÜT L 298, 17.10.1989, lk 23.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiv 97/36/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ liikmesriikide teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigusnormide kooskõlastamise kohta, EÜT L 202, 30.7.1997, lk 60.

⁽⁶⁾ KOM(96) 483 (lõplik), mille kohta Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldas oma arvamuse. Raportöör oli pr Barrow, EÜT L 287, 22.9.1997, lk 11.

⁽⁷⁾ EÜT C 70, 6.3.1997.

2.3 Selle tähtsa teksti osas juhtis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma 29. aprilli 1998. aasta arvamuses ⁽⁸⁾ tähelepanu mitmele väga olulisele aspektile, mis puudutavad audiovisuaalses meedias alaealiste ja inimväärikuse tõhusat kaitset taotlevate eeskirjade põhimõtteid, iseloomu, rakendusala ja sisu. Lühidalt väljendudes anti soovitus kasutada audiovisuaalsete teenuste reguleerimise osas ühtlustatud ja integreeritud rahvusvahelist lähenemist. Tõsteti esile ka selliseid aspekte nagu sisu hindamise süsteemide ning filtreerimistarkvara kasutamine, vastutus ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eest; soovitati algatusi vanemate, kasvatajate ja õpetajate harimiseks ja nende teadlikkuse tõstmiseks ning kutsuti üles suuremale koostööle ja kooskõlastatusele üleeuroopaliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahel. Arvamuses tehti ka ettepanek rajada üleeuroopaline või, veelgi parem, rahvusvaheline tegevusjuhendite, suuniste ja rohujuuretasandi meetmete raamistik, tagamaks alaealiste ja inimväärikuse piisavat kaitset.

2.4 Pärast seda algset teksti on nõukogu ja komisjon ühenduse tasemel teinud veelgi mitmeid samu probleeme käsitlevaid algatusi ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ EÜT C 214, 10.7.1998. Raportöör oli pr Barrow.

⁽⁹⁾ Neist tähtsaimad on:

- a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. jaanuari 1999. aasta otsus nr 276/1999/EÜ, millega võetakse vastu ühenduse mitmeaastane tegevuskava Interneti kasutamise turvaliseks muutmise kohta ülemaailmsetes võrkudes leiduva ebaseadusliku ja kahjuliku materjali vastu võitlemise teel, mis puudutab peamiselt laste ja alaealiste kaitset (EÜT L 33, 6.2.1999, mida on muudetud otsusega 1151/2003/EÜ, 16. 6. 2003, EÜT L 162, 1.7.2003, mis pikendab tegevusplaani kahe aasta võrra).
- b) Komisjoni 14. detsembri 1999. aasta teatis ühenduse audiovisuaalpoliitika põhimõtete ja suuniste kohta digitaalsustul, milles nenditakse, et raamistik peab ühtlasi tagama ühiskonna üldhuvide (sõnavabadus ja vastulausetes esitamise õigus, autorite ja nende teoste kaitse, pluralism, tarbijakaitse, alaealiste ja inimväärikuse kaitse ning keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse edendamine) tõhusa kaitse (KOM(1999) 657 (lõplik)).
- c) Nõukogu 17. detsembri 1999. aasta järeldused alaealiste kaitsmise kohta digitaalsete audiovisuaalteenuste arengu taustal, milles tõstetakse esile vajadust kohandada ja täiendada olemasolevaid süsteeme alaealiste kaitsmiseks audiovisuaalmaterjalide kahjuliku sisu eest, pidades silmas jätkuvat tehnoloogilist, ühiskondlikku ja turgude arengut (EÜT C 8, 12.1.2000).
- d) 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ, elektroonilise kaubanduse kohta, mis sisaldab alaealiste ja inimväärikuse kaitse alaseid sätteid, eriti artikli 16 lõike 1 punkt e), mille kohaselt liikmesriikidel ja komisjonil tuleb toetada alaealiste ja inimväärikuse kaitsmist puudutavate tegevusjuhiste väljatöötamist (EÜT L 178, 17.7.2000).
- e) Komisjoni teatis: turvalisema infoühiskonna poole, parandades infoinfrastruktuuride turvalisust ja võideldes arvutikuritegevuse vastu, milles tehakse ettepanek terve rea õiguslike ja muude meetmete kohta, mille abil reageerida eraelu puutumatus rikkumisele, omavolilisele juurdepääsule, tööstussabotaazile, ning intellektuaalse omandi kuritarvitamisele (KOM(2000) 890 (lõplik); raportöör: hr Dantin; ettepanek infosüsteemide vastaste rünnete raamotuse kohta, mis sellele järgnes, (KOM(2002) 173 (lõplik)), 19.4.2002; arvamus 28.11.2001 (EÜT C 48, 21.1.2002); komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele võrgu- ja infoturbe kohta: Euroopa lähenemisi viisi ettepanek, raportöör hr Retureau.
- f) Nõukogule ja Euroopa Parlamendile esitatud hindamisaruanne nõukogu alaealiste ja inimväärikuse kaitset käsitleva soovitus rakendamise kohta (24. september 1998), mis kirjeldab soovitus rakendamise tulemusi julgustavatena. Kuid aruandes toonitatakse samuti vajadust kasutajate suurema kaasamise järele ning soovitatatakse pikendada täielikuks rakendamiseks vajalikku aega. Neid punkte rõhutatakse nõukogu 23. juuli 2001. aasta järeldustes komisjoni hindamisaruande kohta (EÜT C 213, 31.7.2001).
- g) Komisjoni neljas aruanne piirideta televisioon direktiivi 89/553/EMÜ (vastu võetud 6. jaanuaril 2003) rakendamise kohta, mille lisas olevas direktiivi uuesti läbivaatamise programmis tehti ettepanek läbi viia avalik arutelu, mis käsitleks muuhulgas ka alaealiste kaitse ning vastulausetes esitamise õiguse probleeme (KOM(2002) 778 (lõplik)), 06.1.2003. Avalik arutelu põhines komisjoni kodulehel avaldatud aruteludokumentidel: http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/review-tw2003/consult_en.htm.
- h) Teine hindamisaruanne nõukogu septembri 1998. aasta soovitus kohta, millele eelpool viidati ning mis võeti vastu 12. detsembril 2003 ning mis sisaldab liikmesriikide poolt ning ELi tasandil vastu võetud meetmete kriitilist analüüsi.
- i) Komisjoni teatis Euroopa regulatiivse audiovisuaalpoliitika tuleviku kohta (KOM(2003) 784 (lõplik), 15.12.2003), milles esitatakse ühenduse poliitika prioriteetidid keskpikas perspektiivis kõnealuse sektori reguleerimise osas laienenud Euroopas ning milles komisjon – võttes arvesse avaliku arutelu käigus väljendatud muret piirideta televisiooni direktiivi suhtes – viitas vajadusele kaasajastada soovitus alaealiste ja inimväärikuse kaitse kohta, keskendudes ise- ja kaasreguleerivate mudelite arendamisele, eriti seoses võrgukeskkonnaga, et tagada alaealiste ning avaliku korra kaitse põhimõtete piisav arvestamine. Komisjon teatas ka, et hakkab ellu viima vastulausetes esitamise õiguse ideed, mis rakenduks kõigile meediakanalitele ning mis võiks sisalduda kõigepealt alaealiste ja inimväärikuse kaitse alases soovitus.
- j) Hiljutine ettepanek Euroopa Parlamendi ning nõukogu otsuseks, millega luuakse ühenduse mitmeaastane programm Interneti turvalisema kasutamise ning uute võrgutehnoloogiate edendamiseks, keskendudes lõppkasutajatele, eriti vanematele, haridustöötajatele ja lastele (KOM(2004) 91 (lõplik), 12.3.2004).

2.5 Ka Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on teinud mitmeid samu probleeme käsitlevaid algatusi. Neist tähtsaimad on:

- a) arvamus teemal "Programm laste kaitseks Internetis" ⁽¹⁰⁾;
- b) arvamus komisjoni teatise kohta ühenduse audiovisuaalpoliitika põhimõtete ja suuniste kohta digitaalaastul ⁽¹¹⁾;
- c) arvamus edetpanekute kohta, mis puudutavad otsuseid 276/1999/EÜ ning 1151/2003/EÜ, (vastavalt KOM(1998) 518 (lõplik) ja KOM(2002) 152 (lõplik)) ⁽¹²⁾;
- d) arvamus edetpaneku kohta, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust Interneti turvalisema kasutamise kohta (KOM(2004) 91 (lõplik), 12.3.2004) ⁽¹³⁾.

Lugejate tähelepanu juhitakse nimetatud dokumentides esitatud kaalutlustele ja soovitudele.

3. Üldmärkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab komisjoni algatust laiendada ja rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitus, arvestades teise hindamisaruande tulemusi, mis käsitleb nimetatud soovitusel rakendamise võtmeaspekte, nagu alaealiste ja inimväärkuse kaitse, võitlus igasuguse sotsiaalse diskrimineerimisega ning õigus esitada vastulauseid kõigis meediakanalites, sealhulgas Internetis.

3.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnistab, et praeguses olukorras ei taga asutamisleping Euroopa Liidule õigust ühtlustada audiovisuaalsektori puudutavaid õigusakte; komitee tunneb asjade praeguse seisuga üle muret ning soovib lepingute järgmisel läbivaatamisel teema juurde tagasi pöörduda.

3.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ei pea loogiliseks, et alaealiste ja inimväärkuse ning au ja eraelu kaitsmise nimel meediakanalites Euroopa Liidu piires, olukorras, kus piirideta televisiooni direktiiv tagab täielikult avatud piirid, võetakse aluseks mitte isiku õigused, vaid Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime areng. Põhiliste kodanikuõiguste kaitsmist ei tohi käsitleda vaid juhusliku aspektina audiovisuaalteenuste turu arengu saavutamiseks.

3.4 Kuid Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnistab, et hoolimata ülalmainitud õiguslikest piirangutest on kõnealune soovitus üldjoontes komisjoni poolt esitatud sõnastuses parim viis antud küsimustes edasi liikumiseks. Komitee nõustub ka komisjoni esitatud soovitusel õigusliku alusega (EÜ asutamislepingu artikkel 157), mis on tegelikult sama õiguslik alus, mida kasutati nõukogu 24. septembri 1998. aasta soovitusel Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektori konkurentsivõime parandamise kohta riiklike raamistike edendamise teel eesmärgiga saavutada võrreldav ja tõhus alaealiste ja inimväärkuse kaitse tase ⁽¹⁴⁾ ning mida täiendab käesolev soovitusel edetpanek ja nõukogu 20. detsembri 2000. aasta otsus Euroopa audiovisuaalteoste arendamise, levitamise ja müügi edendamiseks mõeldud programmi rakendamise kohta (MEDIA Plus — arendamine, levitamine ja müügi edendamine 2001–2005) ⁽¹⁵⁾.

3.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kordab seisukohta, mida väljendati arvamuses ⁽¹⁶⁾, mis käsitleb edetpanekut nõukogu soovitusel alaealiste ja inimväärkuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenuste sektoris (98/C 214/07). Nimelt öeldakse arvamuses, et Euroopa audiovisuaal- ja teabeteenuste sektor suudab oma täieliku potentsiaali ära kasutada vaid usalduslikus õhkkonnas, mis omakorda on saavutatav vaid alaealiste ja inimväärkuse kaitse tagamisega.

⁽¹⁰⁾ 28.11.2001, EÜT C 48, 28.2.2002; raportöör oli pr Davison.

⁽¹¹⁾ 18.10.2000, EÜT C 14, 16.1.2001; raportöörid olid hr Morgan ja hr Carroll.

⁽¹²⁾ EÜT C 214, 10.7.1998; raportöör oli pr Drifhout-Zweijtz; 18.9.2002, EÜT C 73/2003, 26.3.2003; raportöör oli pr Davison.

⁽¹³⁾ EÜT C 120, 20.5.2005, täiskogu poolt vastu võetud 16.12.2004; raportöörid olid hr Retureau ja pr Davison.

⁽¹⁴⁾ EÜT L 270, 7.10.1998, lk 48.

⁽¹⁵⁾ EÜT L 13, 17.1.2001, lk 35. Vt ka hiljutist edetpanekut otsuseks, mis puudutab MEDIA 2007 programmi, KOM(2004) 470 (lõplik), 14.7.2004 ning Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust, mida koostab käesoleva arvamuse raportöör.

⁽¹⁶⁾ Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb edetpanekut nõukogu soovitusel alaealiste ja inimväärkuse kaitse kohta audiovisuaal- ja teabeteenustega (98/C 214/07), EÜT C 214, 10.7.1998, lk 25.

3.6 Samuti kinnitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma veendumust, et ainult ühtlustatud ja integreeritud rahvusvaheline lähenemisviis audiovisuaalteenustele võib anda tulemuseks kõigi kaitsemeetmete tõhusa rakendamise, eriti mis puudutab hindamissüsteemide ja filtreerimistarkvara aspekte ning ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eest vastutuse selgitamist. Seetõttu kordab komitee oma üleskutset laiendada koostööd ja kooskõlastamist üleeuroopaliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahel ning samuti ettepanekut kehtestada rahvusvahelised tegevusjuhised, suunised ja rohujuuresandide meetmed alaealiste ja inimvääriskuse piisavaks kaitseks.

3.7 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee juhib eriti tähelepanu inimvääriskuse mõiste määratlusele, nagu see on esitatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, mis on Euroopa põhiseaduse lahutamatuks osaks (artikkel I-2), ning vajadusele kõnealuse ettepaneku soovituse taustal käsitleda seda kontseptsiooni viisil, mis oleks täielikult ühilduv ELi põhiõiguste harta sihi ning sisuga.

3.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee usub, et alaealiste ja inimvääriskuse tõhus kaitse, arvestades tehnoloogilist arengut audiovisuaal- ja teabeteenuste sektoris, nõuab eelkõige meediakirjaoskuse edendamist võimaldamaks tarbijatel kasutada meediat viisil, mis oleks kooskõlas ühiskonna väärtushinnangutega, ning kujundada tarbijates välja oskus neid küsimusi hinnata ⁽¹⁷⁾.

3.9 Eriti Interneti osas usub Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et on väga oluline kooskõlastada poliitika ja meetmed, mis on suunatud Interneti kasutuskäitumise ja selle turvalise kasutamise edendamisele alaealiste seas, ning nõustub seega järeldustega, milleni jõuti kahjulikkude ja ebaseaduslikkude kübersisu käsitleval Euroopa foorumil "Eneseregulatsioon, kasutajate kaitse ja meedia pädevus", mille korraldas Euroopa Nõukogu 28. novembril 2001 ⁽¹⁸⁾.

3.10 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab veel kord toetust eneseregulatsioonile, kus see on õigustatud, ning tõstab esile kaasreguleerivate mudelite kasutamise tähtsust, kuna need on osutunud alaealiste kaitsmise eeskirjade rakendamisel eriti tõhusaks, nagu on eraldi ära mainitud komisjoni teatistes Euroopa regulatiivse audiovisuaalpoliitika tuleviku kohta, KOM(2003) 784 (lõplik), 15. detsember 2003 ⁽¹⁹⁾.

3.11 Tahtmata vähendada meediakirjaoskuse edendamisega seotud algatuste elulist tähtsust, tervitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ideed kehtestada audiovisuaalset sisu kirjeldavad ja identifitseerivad kriteeriumid ühenduse tasandil, kuid rõhutab samas vajadust käsitleda sisu konkreetse riigi ja piirkonna kontekstis, et arvestada spetsiifiliste kultuuriliste erinevustega.

3.12 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib avaldada toetust arvukatele väga positiivsetele uue-ndustele ja arengusuundadele, mis sisalduvad komisjoni uues algatuses ning kujutavad endast olulist edasiminekut võrreldes komisjoni eelmise soovitusega. Esiletõstmist vääri-ivad järgmised punktid:

- a) viide meediakirjaoskusele ning meedia-alastele haridusprogrammidele (I jaotise lõike 2 esimene taane);
- b) üleskutse aktiivselt julgustada võitlust igasuguse diskrimineerimisega, mitte ainult passiivselt vältida diskrimineerimist (I jaotise lõige 3);
- c) idee alt-üles ühtlustamiseks liikmesriikide isereguleerivate ja kaasreguleerivate organite vahelise koostöö kaudu ning kogemuste vahetamise abil parimate tavade osas, mis puudutavad küsimusi nagu ühtne kirjeldavate sümbolite süsteem, mis aitaks vaatajatel hinnata programmide sisu (II jaotise lõige 1);
- d) eriti soovitus tagada õigus esitada meedias, sealhulgas Internetis, vastualuseid, eeldades, et sama õigus rakendub ka ühenduse institutsioonide väljaannetele ja saadetele.

3.13 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on aga veendunud, et soovitatud lähenemisviisi oleks olnud võimalik veelgi edasi arendada järgmisel viisil:

⁽¹⁷⁾ Lõige 14 Euroopa Parlamendi resolutsioonis, mis käsitleb komisjoni hindamisaruannet nõukogule ja Euroopa Parlamendile nõukogu 24. septembri 1998. aasta alaealiste ja inimvääriskuse kaitset käsitleva soovituse rakendamise kohta KOM(2001) 106, C5-0191/2001-2001/2087(COS).

⁽¹⁸⁾ Euroopa foorum kahjuliku ja ebaseadusliku kübersisu teemal: eneseregulatsioon, kasutajate kaitse ja meedia pädevus, 28. novembril 2001 (inimõiguste hoone).

⁽¹⁹⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele: Euroopa reguleeriva audiovisuaalpoliitika tulevik, KOM(2003) 784 (lõplik), 15.12.2003; vt ka teabearuande muudetud eelnõu teemal "Ühtse turu kaas- ja iseregulatsiooni praegune seisund" (INT/204, 22.9.2004), raportöör oli hr Vever.

4. Erimärkused

4.1 Alaealiste kaitse

4.1.1 Alaealised ei ole ainus rühm, mis vajab eraldi kaitset teatud kahjuliku ja ohtliku sisuga materjali eest, sealhulgas eelkõige vägivaldse, pornograafilise ja pedofiilse sisu eest. See kehtib ka teiste tundlikumate või haavatavamate rühmade — nagu eakad või õpiraskustega isikud — kohta ning soovitus peaks ka neid rühmi arvesse võtma.

4.1.2 Erinevaid alaealiste kaitsega seotud aspekte, mida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tõstatab oma hiljutises arvamuses ettepaneku kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuseks, millega kehtestatakse mitmeaastane ühenduse programm edendamaks interneti turvalisemat kasutamist⁽²⁰⁾, tuleks käsitleda liikmesriikide jaoks kasulike soovitustena, mida tuleks lülitada kõnealusesse soovitusse ettepanekusse ning mis peaksid hõlmama eelkõige järgmist:

- a) parem väljaõpe ja teave vahendite kohta, mis võimaldavad muuta internetikasutuse turvalisemaks;
- b) internetiteenuse pakkuja vastutavaks tegemine ning nõudmine, et nad järgiksid koheselt kõiki volitatud asutuse otsuseid, mis nõuavad ebaseadusliku, kahjuliku või ohtliku sisuga programmide edastamise lõpetamist;
- c) otseliinide, filtreerimistehnoloogiate, sisu hindavate ning rämpsposti ja -sõnumite vastaste meetmete soodustamine ja toetamine;
- d) internetitarkvara ja serverite operatsioonisüsteemide autorite vastutavaks tegemine müügil olevate viirusrännakute vastaste süsteemide kaitsmise ja töös hoidmise eest koos kohustusega pakkuda lihtsat ja kättesaadavat viirusevastast tehnoloogiat;
- e) süsteemide rakendamine, mis võimaldavad identifitseerida ja anda teavet kahjuliku ja ohtliku sisu kohta, ning igasuguse rassistliku ja ksenofoobse või kuritegevust, vägivalda või vihkamist õhutava materjali eemaldamine.

4.1.3 Muresemine konkreetselt internetikasutusega seonduva pärast ei tohi tähendada seda, et vähem tähelepanu pööratakse tavapärastele meediavormidele, eelkõige raadiole ja televisioonile, kus tuleb võidelda tõsiste kuritegudega haavatavate ühiskonnaliikmete, iseäranis alaealiste suhtes eneseregulatsiooni või muude organite poolse regulatsiooni kaudu.

4.2 Inimväärikuse kaitse

4.2.1 Inimväärikuse kaitsmine meedias ei tohi piirduda igasuguse diskrimineerimise keelamisega. Inimeste eraelu või põhiõigusi kahjustava sisuga programmid tuleb samuti liikmesriikide pädevates asutustes läbi arutada, kui seda õigustab võimalik mõju ühiskonnale.

4.2.2 Liikmesriikidele tuleb antud valdkonnas samuti soovitada:

- a) julgustada meediat kehtestama täpsed ja konkreetsed eeskirjad, et tagada austus eraelu vastu;
- b) julgustada meediat seadma sisse iseregulatsiooni mehhanismid, mille kaudu eraelu ja inimväärikuse vastaste rännakute ohvrid saaksid esitada kaebusi;

⁽²⁰⁾ Vt allmärkust 13.

- c) asutada sõltumatud organid, sealhulgas kohtuorganid, mis kuulaksid seda liiki kaebused ära, kui iseregulatsiooni mehhanismid osutuvad ebatõhusaks;
- d) kehtestada õigus saada kompensatsiooni materiaalse ja mittemateriaalse kahju eest, mis ühelt poolt tagaks ohvritele hüvitise ning teiselt poolt ohjeldaks neid, kes vastutavad tõsiste ja süstemaatiliste rünnakute eest inimeste eraelule ning inimväärikusele;
- e) teostada järelevalvet programmide üle, mille sisu võib rünnata eraelu, inimväärikust ja põhiõigusi.

4.3 Vastulause esitamise õigus

4.3.1 Lisaks vastulause esitamise õigusele tuleb samuti sätestada samas ulatuses ning samadel tingimustel parandamisõigus, et võidelda vale, ebaõige või ebatäpse sisuga, mis avaldab mõju inimeste õigustele.

4.3.2 Tuleb selgelt sätestada, et vastamisõigust ei saa tagada ainult õiguslike vahenditega, vaid ka kaasreguleerivate ja isereguleerivate meetmete kasutamisega.

4.3.3 Soovituse ettepaneku lisas peavad sisalduma sätted järgmiste meetmete kohta:

- a) selliste juhtumite täpne ja kohustuslik tuvastamine, kus vastuse või õienduse avaldamine võidakse tagasi lükata (nagu on sätestatud Euroopa Nõukogu resolutsioonis 74/26), ning tagasilükkamise esitamiseks lühikese tähtaja kehtestamine;
- b) põhimõte, et vastus tuleb avaldamise kohas või saates esile tõsta samal määral, nagu seda tehti väljaandes või saates, millele vastatakse;
- c) põhimõte, et vastamis- ja parandusõigus ei tohi olla tasuline.

4.3.4 Lisa esimeses taandes nimetatud fraasile "sõltumata kodakondsusest", tuleb täiendada sõnadega "või elukohast".

5. Lõppmärkused

5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee avaldab veel kord rahulolu praegu kaalumisel oleva soovitusel ettepaneku suhtes, esitades oma reservatsioonid "Erimärkuste" lõigus. Kuna tehnoloogilised uuendused ja areng esitavad nii kvaliteedi kui kvantiteedi osas uusi väljakutseid, teeb komitee ettepaneku, et soovitusel mõju liikmesriikidele, tööstusele ja teistele huvitatud osapooltele tuleks hinnata neli aastat pärast soovitusel vastuvõtmist.

5.2 Pidades silmas eelmises punktis viidatud hindamisprotsessi, teeb Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ettepaneku rajada järelevalvekeskus, mille ülesandeks oleks süstemaatiliselt kaardistada liikmesriikide, tööstuse ja asjaomaste osapoolte poolt käesoleva soovitusel täitmiseks rakendatavad meetmed.

Brüssel, 9. veebruar 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND